

◀ *De drie scholen aan de Molenwerfslaan vormen door materiaalgebruik (dezelfde bakstenen, oranje pannen) en vormen (gebogen daklijn, raampartijen, deuren, metselpatronen) één geheel. In het oog springende blikvanger is de hoog opgetrokken gevel met schoorsteen van wat vroeger de Aloysiusschool was. Foto 2019.*

▲ *Wellicht liet Nijman zich bij de scholen voor de gebogen daklijn en de roedeverdeling in de bovenlichten inspireren door Molenwerfslaan 3, de dienstwoning van het kleinseminarie Hageveld. Dit huis is uit 1922 en Jan Stuyt is de architect.*

en bijzondere scholen financieel gelijkgesteld, waardoor het Rijk voortaan ook de stichting van katholieke scholen financierde. Nijman werd in Heemstede voor het katholieke volksdeel de schoolarchitect bij uitstek. Op initiatief van pastoor IJzermans van de Bavo verzezen aan de Molenwerfslaan achtereenvolgens de Sint Augustinusschool (1924-1925), de Mariaschool voor kleuters (1929) en in 1931 de Aloysiusschool voor jongens. De Augustinusschool, tot die tijd gemengd, werd een meisjesschool.

In 1925 kwamen, ook op initiatief van pastoor IJzermans, de broeders van De la Salle naar Heemstede om het onderwijs te gaan verzorgen op de Jozefschool en later ook op de Aloysiusschool en Jacobaschool. In opdracht van de Bavoparochie tekende Nijman in 1928 een broederhuis. Al in februari 1929 konden de broeders verhuizen naar hun nieuwe onderkomen aan de Herenweg 103A, naast het huis van de hoofdonderwijzer van de Jozefschool.

▲ *De Franciscusschool, Kerklaan 6 Bennebroek, is vanaf september 2014 niet meer in gebruik als school. De details in Amsterdamse Schoolstijl zijn goed bewaard, zoals de naar voren stekende vensters in de geveltoppen. Foto 2016.*

dienst tussen Amsterdam en Heemstede op. Hij kreeg zeven kinderen, vijf zonen en twee dochters. De oudste zoon, Coenraad (1810-1874) die eveneens schipper werd, kreeg op zijn beurt elf kinderen, zes dochters en vijf zonen. Niet allemaal kozen ze het beroep van hun vader, maar Pieter (1837-1895), de oudste zoon, ging varen. Ook Pieter kreeg elf kinderen, die volgens de genealogische gegevens allemaal zijn geboren aan de Zandvaart. De familie Huijg had daar meerdere panden in eigendom. Ze hadden er ook een

... herberg en tapperij, genaamd het Schippershuis...

herberg en tapperij, genaamd het Schippershuis, met bijbehorende kolfbaan. Er was een moestuin en pal naast de IJzeren Brug was het bodehuis. Dat is een soort distributiecentrum, waar de te vervoeren goederen werden verzameld en verdeeld over de dienstdoende schippers.

Het gezin van Pieter Huijg en zijn vrouw Christina Steenvoorden verhuisde later naar het Raadhuisplein (zie 'Raadhuisplein 3 uit het lood – in het lood' in *HeerlijkHeden* 190). Van hun zonen Nicolaas en Johannes Nicolaas (Jan) is bekend dat ze in het transportbedrijf van hun vader kwamen werken. Ook zoon

Wilhelmus leek deze ambitie te hebben. Daaraan kwam een tragisch einde, want in 1881 staat in het *Weekblad van Haarlemmermeer* het bericht dat deze jongen op 17-jarige leeftijd in de Ringvaart bij Cruquius overboord is gevallen en verdronken.

Van windkracht naar motorkracht

In 1882 biedt Pieter Huijg 'wegens verandering' twee veerschepen (zeilboten) te koop aan. Die verandering zal betekend hebben dat hij overschakelde op stoomboten. Ook zijn broer Nicolaas, schipper in Beverwijk, had namelijk die overstap gemaakt. Want in het *Haarlems Dagblad* van 1884 lezen we dat de stoomboot van schipper Huijg uit Beverwijk voor het Zaandammer Gat op het droge is gelopen.

In het begin van de 20ste eeuw volgden de technische ontwikkelingen elkaar in rap tempo op. Een stoomboot ging al veel sneller dan een zeil- of trekschuit, maar als je een motorboot of vrachtauto had, dan was je pas écht iemand die met zijn tijd meeging! In 1929 prijst Jan Huijg (1869-1945), die het schippersbedrijf van zijn vader had voortgezet, in een advertentie in het Heemstedse adresboek zijn 'Dagelijksche Auto- en Motorbootdienst' aan. Uit die advertentie valt ook op te maken dat de route nog

▲ Het bodehuis van de beurtschippers Huijg bij de IJzeren Brug, Binnenweg hoek Zandvaart in 1910.

▲ Uit de *Opregte Haarlemsche Courant*, 1882.

Zij is mijn kritische meekijker bij het tekenen van gebouwen en architectuur. Mijn zoon Yorick is bioloog en ecooloog. Hij schrijft de teksten bij mijn krantenillustraties, onder andere in *Haarlems Dagblad*. Yorick en ik maken samen natuurboeken voor verschillende uitgevers.'

▲ Oorlogsmonument aan de Vrijheidsdreef.

Q *Wie zijn je opdrachtgevers?*

'Kranten, tijdschriften, uitgevers voor boekillustraties, musea, bedrijven, festivals, spelproducenten, stichtingen, scholen, reisorganisaties, sportclubs en gemeentelijke instellingen.'

Q *Zit er nog een publicatie over Bennebroek (in combinatie met Bloemendaal) in de planning?* 'Bennebroek en Bloemendaal zitten zeker in de planning. Denk aan Villa Mahema, de Sint Jozefkerk, de Nederlands Hervormde Kerk.

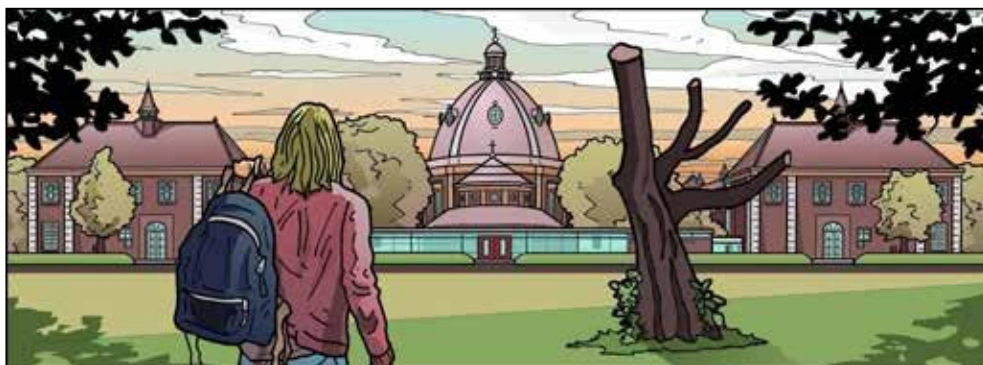
Ik sta altijd open voor suggesties. Heel graag zelfs.'

Q *Welke gebouwen in Heemstede en Bennebroek vind je het mooiste?*

'Dat is een lastige, er is zoveel moois. Maar als ik moet kiezen: in Bennebroek de watertoren van

Vogelenzang. In Heemstede de watertoren, Hageveld en villa Le Tigre. Ik zou eigenlijk heel graag een gevelsteen in Heemstede willen maken. Met Adriaan Pauw als onderwerp. Of Godfried Bomans.'

Zie voor uitgebreide portfolio www.ericcoolen.nl.

▲ Hageveld.

Q *Is Coolen nog een Haarlemse kunstenaar of is zijn imperium aan het groeien?*

'Mijn studio is gevestigd in Haarlem. Mijn opdrachtgevers en klanten/kopers zitten in Nederland, Europa en Amerika. Circa veertig procent van mijn opdrachten komt uit regio Haarlem-Heemstede.'

► De oude kwakelbrug bij de Mozartkade, avondeditie.

De middenstand in Bennebroek – 75 jaar geleden

Martin Bunnik

Dit artikel is een vervolg in de serie over Bennebroek bij 75 jaar HVHB. Het beschrijft de middenstanders vlak na de Tweede Wereldoorlog. Wie waren zij, wat was hun werkwijze? En wat is er na 75 jaar van de Bennebroekse middenstand nog overgebleven?

Het woord middenstand stamt nog uit de tijd dat de maatschappij in standen was verdeeld. De middenstand was de groep van zelfstandige ondernemers en ambachtlieden. In 1947 waren er in Bennebroek maar liefst vijf slagereijen, zes kruideniers, drie melkwinkels, vier groenteboeren en vijf sigarenboeren. Daarnaast vier kappers, vier brandstofhandelaren, vier winkels in huishoude-

lijke artikelen, een schoenmaker, vier textielwinkels, een boekwinkel, een fietsenwinkel en drie cafés.

De winkels voor levensmiddelen werden meestal gedreven door een echtpaar. Ook de kinderen werkten mee, bijvoorbeeld door het rondbrengen van de boodschappen. Het was hard werken, niet zeuren, altijd een glimlach en vooral geen partij kiezen in dorpskwesities,

want dat zou wel eens klanten kunnen kosten. Met vereende krachten werd het hoofd boven water gehouden. De vrouw werkte vaak in de winkel en de kinderen werden min of meer opgevoed door het oudste kind in het gezin. De verdiensten waren laag en als een nieuwe inwoner in het dorp kwam, boden de middenstanders onmiddellijk hun diensten aan tijdens een bezoek aan de deur.

Winkels en venters

De winkels bevonden zich voornamelijk in de Schoollaan en Bennebroekerlaan in de nabijheid van de Oude Kern. Het winkelcentrum aan de Zwarteweg

▲ *Winkels in de Oude Kern/Bennebroekerlaan (1942). V.l.n.r. melksalon Heemskerk, kruidenier en comestibles H. Nieuwenhuijs, kruidenier J. Brouwer, manufacturen J. van der Schrier. Voorbij de bakfiets: caféhouder A. Timmers, tabakswaren A. Bakker, elektrotechniek W.T. van der Reep. Op de achtergrond: melkboer J. Bakker en daarnaast J. de Wit, tabakswaren. Tussen Van der Reep en Melkboer J. Bakker waren nog drie winkels (niet zichtbaar): bakker C. Out, huishoudelijke artikelen K. Smit en slagerij F. van Veen.*

De ceder geveld

Anja Kroon

Sinds mensenheugenis stond er een monumentale ceder bij het gelijknamige huis aan de Bronsteeweg. Deze zomer brak de boom af en kort daarna werden de takken en de stam afgevoerd. De jaarringen van de stam kunnen nu eindelijk vertellen hoe oud de boom in werkelijkheid was.

► De ceder in volle glorie in 1943.

Begin juni 2022 kreeg de HVHB bericht dat de stam van de bijzondere Libanonceder in de tuin bij Bronsteeweg 59 afgebroken was. De ceder vormde een markant herkenningspunt op het noordelijk deel van de Bronsteeweg,

veel mensen kenden de boom. De ceder was een uitzonderlijke boom door zijn imposante grootte én door zijn vermeende ouderdom. Er werd zelfs gezegd dat hij nog door Carl Linnaeus (1707-1778) geplant zou kunnen zijn. Dat dit

▲ Begin juni is de stam van de ceder aan de Bronsteeweg afgebroken, foto 11 juni 2022.

▲ Delen van de gebroken stam liggen klaar om afgevoerd te worden, 22 juli 2022.

▲ Op 30 april 1999 ontvingen De Groot en Nijgh een koninklijke onderscheiding in de Gravenzaal van het stadhuis in Haarlem. V.l.n.r. Boudewijn de Groot, Lennaert Nijgh, Jaap Pop, burgemeester van Haarlem, en Nicoline van den Broek-Laman Trip, burgemeester van Heemstede. Nijgh woonde in Haarlem, De Groot in Heemstede.

De combinatie De Groot/Nijgh werd de polderversie van Lennon/McCartney. De twee hebben – op een korte periode tussen 1968 en 1973 na – veelvuldig en intensief met elkaar samengewerkt. Biograaf Peter Voskuil schrijft ‘dat beide vrienden de romantiek van hun Heemstedse roots en de heimwee naar de tijd van toen voor de rest van hun leven deelden’. Boudewijn de Groot woont nog altijd in Heemstede.

Samenwerking met andere artiesten

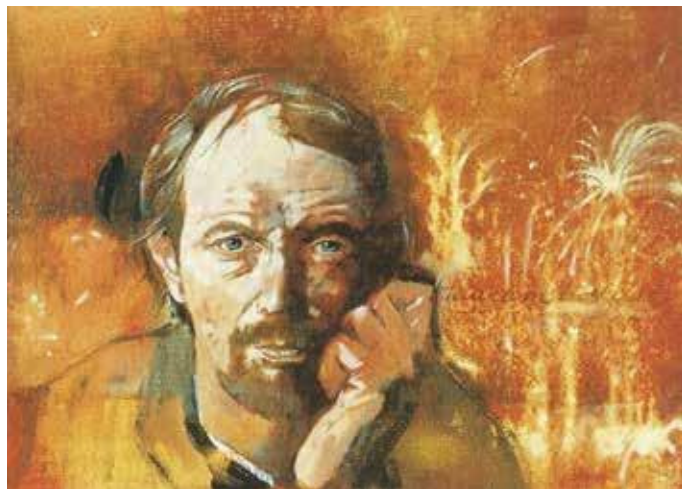
Lennaert Nijgh maakte ook liedteksten voor andere Nederlandse artiesten, als Astrid Nijgh (*Ik doe wat ik doe*), Jenny

Arean, Jasperina de Jong, Liesbeth List en Ramses Shaffy (*Pastorale*) en Rob de Nijs (*Malle Babbe*, *Jan Klaassen de trompetter*, *Dag zuster Ursula* en ook *Zet een kaars voor je raam vannacht*, de vertaling van *Can I get there by candle-light*). Ook vertaalde hij liedteksten van buitenlandse artiesten. Hij is een van de beroemdste Nederlandse tekstdichters, verantwoordelijk voor tal van succesnummers die horen tot de canon van het Nederlandse lied.

Ander werk

Nijgh schreef ook musicals en verhalen. Van 1986 tot aan zijn dood had hij wekelijks een zeer populaire column in *Haarlems Dagblad*. Ook hertaalde en vertaalde hij boeken en in 1999 publiceerde hij een bedrijfsgeschiedenis van drogisterij Van der Pigge in Haarlem.

Zijn enige roman dateert uit 1971. In *Tobia of de ontdekking van het masturbariaat*, beschrijft domineeszoon Tobia (alter ego van Lennaert) zijn avonturen in Zuid-Kennemerland en in Amsterdam, die allemaal om hetzelfde draaien: het opdoen van seksuele ervaring. Aan het einde van het boek wordt duidelijk waar Tobia woont – net als zijn alter ego in Heemstede: ‘Ze stopten voor Tobia’s huis. [...] Tobia voelde zich wonderlijk licht en weemoedig. Een geluidje naast hem deed hem opzij kijken. “Mrôôôw!”

▲ Portret van Lennaert Nijgh, getekend door Fiel van der Veen, gepubliceerd in ‘Haarlem bestaat niet’, 1996.

Op 30 maart 1897 werd de akte voor een zelfstandige St. Jozefparochie getekend.

Eigendommen en schulden werden tussen de parochies Bennebroek en Vogelenzang verdeeld. De geschiedenis van de St. Jozef parochie begon met 43.000 gulden schuld en een te klein en

▲ *Het kerkbestuur omstreeks 1910. De kerkmeesters waren verantwoordelijk voor de financiën. V.l.n.r. Quirinus de Jong, Gerrit Damen, Nicolaas Nelis en Willem van Lierop.*

ondeugdelijk kerkgebouw. Voor pastoor Abels werd direct tegen de hulpkerk aan een pastorie gebouwd, ontworpen door Nicolaas Nelis. Tijdens werkzaamheden aan de fundering ontstonden er grote scheuren in de vier jaar oude hulpkerk,

die niet op heipalen was gebouwd. Had de beschermheilige zijn functie verzaakt? Er zat niets anders op dan de hulpkerk af te breken en een nieuwe kerk te bouwen. Achteraf een geluk bij een ongeluk, want de jonge parochie was nu van het onmogelijke gebouw af en kon een kerk gaan bouwen die wel aan de wensen voldeed. Consequentie was wel dat de schuldenlast meer dan verdubbelde. Met een last van ruim 100.000 gulden begon de arme Sint Jozefparochie haar eigen geschiedenis.

De architect was wederom Nicolaas Nelis. De kerk werd opgetrokken in de neogotische stijl en paste architectonisch bij het klooster, de pastorie en de school. In het kruis van de kerk werd een angelustorentje aangebracht dat sterk leek op dat van het klooster. De kerk werd voorzien van hoge gotische ramen in het priesterkoor en in het transept (kruis). Om op de bouwkosten te besparen werd zo veel mogelijk materiaal van de gesloopte kerk gebruikt en besloot het kerkbestuur de bouw van de achterste vier traveeën en de hoge toren uit te stellen tot latere datum. Van uitstel kwam afstel waardoor de kerk nooit is afgebouwd.

Het gebouw met een lengte van 29 meter (ontwerp was 47 meter), breedte

▲ *Aan het einde van de 19de eeuw werd tussen de bollenvelden, buiten de dorpskern van Bennebroek, de rooms-katholieke enclave gebouwd. V.l.n.r. de Jozefschool, de Jozefkerk, de pastorie en het klooster, gezien vanaf het begin van de nog onbebouwde Meerweg.*

Een bijzondere bodemvondst bij het Oude Slot

Een oudere schenking die niet eerder beschreven is, dateert uit 2020. In september van dat jaar bracht mevrouw M. van Berckel een doos met een wel heel bijzondere inhoud: twee scherven, een ondefinieerbaar voorwerp van vuursteen en een hoofdje van een putto, een beeldje van een mollig naakt jongetje. Mevrouw Van Berckel verbleef met het gezin in de oorlogsjaren in Heemstede bij haar grootvader Emile Erens (1865-1951), die het poortgebouw van het Oude Slot bewoonde. De voorwerpen zijn op het terrein of in de toen nog droge slotgracht van het voormalige slot gevonden, nog vóór de grote opgraving door prof. dr. J.G.N. Renaud in 1947. Al die jaren zijn de vondsten zorgvuldig bewaard gebleven bij de familie Erens.

Gezien het belang van de vindplaats hebben we contact opgenomen met het archeologiecentrum Huis van Hilde in Castricum, waar zich het archeologisch depot van de Provincie Noord-Holland bevindt. Ook de vondsten van Renaud uit 1947 worden bewaard in Castricum. Zoekt u op www.huisvanhilde.nl eens onder het trefwoord 'Heemstede' onder 'Collectie'. Niet alleen vondsten van het Oude Slot worden daar getoond maar ook van landgoed Hageveld.

Martin Veen, beheerder van het provinciaal depot is enthousiast over de vondsten, met name over het kopje en het vuurstenen voorwerp dat nog het meest lijkt op een hondje. Hij is er, gezien de leeftijd en de kwaliteit van het kopje, van overtuigd dat het afkomstig kan zijn van een tuinbeeld uit de collectie van Heer van Heemstede Adriaan Pauw (1585-1653). Het is bekend dat Pauw kunst verzamelde van hoge kwaliteit en een collectie grote tuinbeelden bezat. Er is ook een beschrijving van deze beelden bewaard gebleven, maar een klein beeldje als dit, waarvan er naar alle waarschijnlijkheid meer zijn geweest, zal niet het vermelden waard zijn geweest. Helaas zijn er geen echte afbeeldingen bekend van de beeldentuin van Pauw. De twee scherven die mevrouw Van Berckel meebracht waren niet heel bijzonder en het vuurstenen voorwerp roept tot nu toe vooral vragen op. De voorwerpen worden op termijn overgedragen aan het archeologisch depot in Castricum.

Anja Kroon

◀ *Het zandstenen kopje is een deel van een groter gepolychromeerd tuinbeeld. Er zijn duidelijke resten van de kleuren rood, zwart en wit te zien. 21 cm hoog.*

◀ *Vuurstenen voorwerp, dat lijkt op een hondje. Het is op sommige plaatsen bewerkt, waardoor het vragen oproept over ouderdom en functie. 11 cm hoog.*

Boeken

Ook de boekenverzameling werd uitgebreid met schenkingen van Hans Krol, waaronder: *Baldadig & bar actief, 25 jaar Tennisvereniging HBC Heemstede* (red. W. van Galen, 2010), *'Een boekhandelaar moet een beetje gek zijn'*, *Clemens Hoevenaars – veertig jaar boekentrouw* (H. van der Prijt, 1999), en *Het Manpad en zijn bewoners* (G. van Duinen, 1955).

De familie Warmerdam schonk uit de nalatenschap van C.A.M. Warmerdam veertien boeken over onze regio, waaronder *Jubileumuitgave 1976-1986* van de Heemstedse Kring voor Internationale Vriendschap.

Via Martin Bunnik ontvingen wij van Jaap de Groot uit Bennebroek een boekwerkje met bijlagen *Bennebroek, daar moet je wat van weten*, een door

Winkeliersactie 75 jaar HVHB, een feest der herkenning

Ons 75-jarig jubileum was een goede aanleiding om samenwerking te zoeken met de winkeliers op de Binnenweg en in de Raadhuisstraat. In september vierden zij op hun eigen wijze het feest met ons mee: ze hielden een 'verhalenweek' en richtten hun etalages in met historisch (foto)materiaal.

Wie eind september door het centrum van Heemstede liep, waande zich bij het zien van sommige etalages even terug in de tijd. Zo waren bij Schulte Herenmode twee gietijzeren naaimachines en een fraaie houten hoedenpers compleet met een zwarte vilten herenhoed te zien. De apotheek had een apothekersweegschaal, een gaper, vijzel, pillendoosjes en bruine stopflessen tentoongesteld. In de etalage van Reyngoud stond de aankondiging dat Swiebertje in hoogsteigen persoon op bezoek zou komen. En bij verhandel Ree waren onder andere koperen verbranders en flessen met pigment te bewonderen. Wat was er aan de hand?

▲ De etalage van Schulte Herenmode, Raadhuisstraat 46.

Verhalen

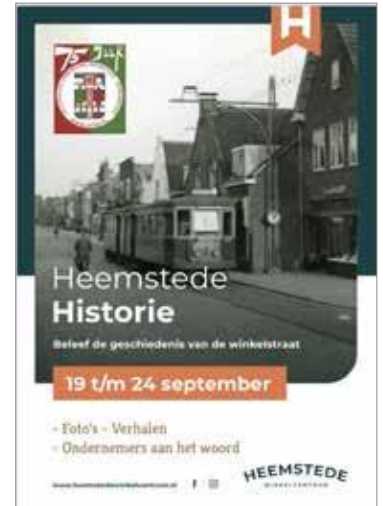
Verscheidene ondernemers gaven uitleg over de historie van hun zaak. De belangstellenden werden gastvrij ontvangen, konden oude foto's en documenten inzien en kregen te horen hoe de winkel, soms vele decennia geleden, was begonnen. Daarnaast vertelden de winkeliers over de problemen en uitdagingen waar ze tegenwoordig mee te maken hebben, van corona tot energiecrisis.

Tot slot waren er vier gezamenlijke wandelingen door de straat, waarbij herinneringen aan winkels van weleer werden opgehaald. Zoals het halen van een krocketje 'uit de muur' bij de automatiek van Tummers, een bezoek aan de Minervabioscoop (tegenwoordig Nelson Schoenen en Sissy Boy) of boodschappen doen bij De Gruyter (waar nu Brasserie de Canette zit).

Rijk verleden

De HVHB is dan wel 75 jaar oud, maar is nog een jonkie vergeleken met de Binnenweg en Raadhuisstraat. Zowel de panden – waarvan sommige meer dan honderd jaar oud – als een aantal van generatie op generatie overgedragen winkels hebben een rijk verleden, waar veel over te vertellen valt. En dat gebeurde ook.

In samenwerking met de HVHB hadden de winkeliers nostalgische foto's van de winkelstraat en hun pand gevonden en deze op groot formaat achter hun etalageruiten geplaatst. Een feest der herkenning voor de oudere bezoeker van de winkelstraat en een verbaasde blik bij menig jongere voorbijganger. 'Zat er een garage op de hoek van de Koediefslaan en de Blekersvaart?' Of: 'Wat waren er toen nog veel kleine, lage pandjes!' En heel vaak: 'Reed hier echt een tram door de winkelstraat?'

▼ In de etalage van Boekhandel Blokker waren, naast veel andere zaken, foto's te zien van de oude winkel aan de Bronsteeweg en van oprichter Jacob Blokker.

